

DEPARTEMENT BEDRIJFSINFORMATIE BINF

Schoonmeersstraat 52

9000 GENT

ACADEMIEJAAR 2006-2007

DOSSIER

**RECHT OP FOTOGRAFIE EN
DE VERSPREIDING ERVAN**

woensdag 22 november 2006

**SCHRIJVER:
DOCENT:**

**Sven Vlieghe
Dirk Coorde**

Index

Index	2
Inleiding	3
1 Foto's nemen	
1.1 Portretrecht, recht op afbeelding.....	4
2 Foto's gebruiken	
2.1 Gebruik in de media.....	6
2.2 Commercieel gebruik.....	6
2.3 Gebruik in de medische wereld.....	6
2.4 Gebruik in de criminologie.....	7
3 Foto's verspreiden	
3.1 Wettelijke verplichtingen.....	9
3.2 Contractuele verplichtingen.....	10
3.3 Afstand van rechten.....	10
3.4 Creative Commons Licentie.....	11
Conclusie	12
4 Aanvullingen	
4.1 Auteursrecht.....	13
4.2 SOFAM.....	16
4.3 COLUMN: Foto's leerlingen kunnen niet zomaar op website.....	18
Bronvermelding	20

Inleiding

Ik heb gekozen voor het onderwerp ‘recht op fotografie en de verspreiding ervan’, omdat dit thema mij vrij veel boeit.

Zelf ben ik ook soms bezig met het maken van amateur-foto’s, waardoor ik mij al enkele keren afvroeg wat er nu wettelijk gezien allemaal mag. Toen we de opdracht kregen om voor het vak ‘Sociale en Juridische Beroepsaspecten’ een dossier te maken, was mijn keuze dus al vlug gemaakt.

In dit dossier zal ik alles bekijken door het oog van de fotograaf. Ik zal met hem eerst op pad gaan voor de ideale foto te nemen, om mij daarna kopzorgen te maken rond de publicatie ervan.

Dit dossier is slechts een afschuimsel van de hele wetgeving betreffende fotografie. Toch heb ik geprobeerd om al de belangrijke aspecten ervan samen te bundelen. Indien u een reactie wil plaatsen, gelieve dit te doen op sven_vlieghe@telenet.be.

Ik wil graag de mensen van BelgiumDigital.com bedanken voor hun reacties op mijn vragen. Tot slotte wil ik u, de lezer, nog bedanken voor zijn/haar interesse.

Vooraleer we het gaan hebben over de verspreiding van foto's, wil ik eerst even stilstaan bij het maken ervan. Deze actie bepaalt namelijk al welke wetten er van toepassing zullen zijn op de foto. Het eerste onderscheid dat we kunnen maken, is of het object voor de foto van materiële, natuurlijke of menselijke aard is. In dit laatste geval is er een specifieke wet van toepassing, namelijk het portretrecht.

1.1 Portretrecht, recht op afbeelding

Algemeen

Algemeen kan men stellen dat een fotograaf de toestemming moet krijgen van de geportretteerde, alvorens die een foto mag maken. Ditzelfde geldt voor de reproductie en publicatie ervan.

De toestemming is nog vereist tot twintig jaar na het overlijden van de geportretteerde. In dit geval dienen de nabestaanden van de geportretteerde de toestemming te geven.

'De auteur of de eigenaar van een portret dan wel enige andere persoon die een portret bezit of voorhanden heeft, heeft niet het recht het te reproduceren of aan het publiek mede te delen zonder toestemming van de geportretteerde of, gedurende twintig jaar na diens overlijden, zonder toestemming van zijn rechtverkrijgenden.'

(Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten, artikel 10)

Noot: deze wet vermeldt enkel maar dat de toestemming vereist is voor de reproductie en publicatie van een portretfoto. SOFAM¹ beweert op zijn website echter dat dit ook geldt voor het maken van zo een foto:

'Zonder de toestemming van de afgebeelde persoon mag u geen foto, tekening, schilderij,... maken, reproduceren, publiceren, meedelen aan het publiek,...'

(Sofam website, artikel 'Recht op Afbeelding')

Deze wet is onder andere tot vorm gekomen door volgende Europese Richtlijn:

*'1. Een ieder heeft recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.
2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.'*

(Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens, artikel 8)

¹ SOFAM: zie punt 4.2 (onderdeel Aanvullingen)

Beperkingen

Aangezien het vereisen van een toestemming in sommige gevallen onhaalbaar is, zijn er verschillende beperkingen van kracht op deze wet.

- Opdat iemand het recht op afbeelding kan invoeren, moet de persoon op de foto kunnen worden geïdentificeerd. Het recht op afbeelding is dus niet van toepassing op personen die langs achteren of in een menigte werden gefotografeerd.

(Elsene website, artikel 'Recht op Afbeelding')

- Het recht van afbeelding is enkel van toepassing op personen die niet in de openbare belangstelling staan. Bij publieke personen, zoals bvb politici en mensen uit de muziekwereld, wordt de toestemming tot publicatie van hun afbeelding vermoed voor zover de foto's genomen werden tijdens de uitvoering van hun openbare activiteiten.

(Culturele Studies website, artikel 'Auteursrechtelijke Beschermd Foto's')

- Wanneer de personen weten dat ze gefotografeerd worden en hiertegen geen bezwaar maakten, kan er gesproken worden van een stilzwijgende instemming.

(artikel uitgegeven door Centre for Intellectual Property Rights KUL, gevonden op 'Volume12 Blog')

Opmerking: Een beeld reproduceren van iemand in een situatie die zijn reputatie kan schaden (bvb iemand die een private club verlaat), zou kunnen leiden tot een veroordeling. Het is ook verboden om iemands beeld te publiceren in een denigrerende context.

(Pers & Gerecht, artikel 'Portretrecht of Recht op Afbeelding')

Adviezen

Betreffende minderjarigen stelde de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer in 2002 volgend advies voor:

'... Krachtens deze bepalingen moet in principe voor ieder gebruik van zijn foto de toestemming van de betrokken persoon worden bekomen. Wanneer het een verspreiding van foto's van minderjarigen betreft, moet niet alleen hun voorafgaande toestemming worden bekomen maar ook deze van hun ouders in geval het kind de leeftijd van onderscheidingsvermogen nog niet heeft bereikt. Deze toestemming moet op een specifieke en nadrukkelijke wijze worden bekomen : een handtekening die een algemene toelating inhoudt in het begin van het schooljaar die terzelfder tijd andere activiteiten dekt van de leerlingen, is niet voldoende. Het te ondertekenen document moet op een nauwkeurige wijze verwijzen naar de soort(en) foto('s) die zullen verspreid worden op het internet en naar het doel van deze verspreiding; de toelating vragen voor elk type van publicatie dat in overweging wordt genomen zodat de ouder zich bijvoorbeeld kan verzetten tegen het online afbeelden van het portret van zijn kind, terwijl hij wel de verspreiding van de klasfoto accepteert.'

(Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer, artikel over de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van minderjarigen op het internet)

Dit advies pleit voor een voorafgaande toestemming van de minderjarigen én hun ouders, in geval dat het kind de leeftijd van onderscheidingsvermogen nog niet heeft bereikt. Deze toestemming moet op een specifieke en nadrukkelijke wijze worden bekomen, bvb het tekenen van een document waar duidelijk vermeldt staat welke (soort) foto's er zullen worden verspreid, en tot welk doel.

Foto's kunnen voor verschillende doeleinden worden gebruikt. Meestal zijn ze bedoeld voor persoonlijk gebruik, maar dit is niet altijd zo. Dit hoofdstuk zal enkele extra wetten op de meest voorkomende doeleinden samenvatten.

2.1 Gebruik in de media

Twee principes treden met elkaar in concurrentie: het subjectieve recht van elk individu op respect voor zijn afbeelding en het recht van de pers om via afbeeldingen te informeren, dit als onderdeel van de vrijheid van meningsuiting.

Gewone burgers moeten aanvaarden dat ze in het kader van actualiteitsverslaggeving gefilmd of gefotografeerd worden. Beeldjournalisten kunnen immers altijd opnamen maken van een openbare plaats, mét de personen die zich daar op dat moment bevinden, bijvoorbeeld in een justitiepaleis of op een manifestatie.

Wie een interview toestaat aan een tv-journalist, wordt verondersteld meteen zijn toestemming te geven voor de weergave van zijn beeltenis. Hetzelfde geldt voor iemand die een persconferentie geeft. Maar in andere gevallen geldt dat de journalist eerst om toestemming moet vragen voor hij een privé-persoon in beeld brengt. Dit geldt, naast een video-opname, ook voor een fotosessie.

Een ander geval van vrijstelling van toestemming betreft de reproductie van beeldwerken of de communicatie aan het publiek over deze werken, met als doel te informeren over actualiteitsgebeurtenissen. Deze uitzondering richt zich tot de media die geen tijd hebben om toestemming te vragen aan alle auteurs; zij is dus slechts van toepassing indien een snelle communicatie noodzakelijk is. Wanneer het onderwerp van de bijeenkomst het kunstwerk zelf is, moeten de naam en titel van de auteur vermeld worden (bijvoorbeeld: infoflash in TV journaal over een tentoonstelling). De vrijstelling waarvan sprake geldt voor plastische kunst - aangezien er sprake is van beelden en foto's - maar is eveneens van toepassing op literaire of artistieke kunst.

Verder gelden de algemene beperkingen op het portretrecht ook uiteraard. Belangrijke beperkingen in dit scenario zijn het recht op afbeelding van publieke personen en de stilzwijgende instemming.

(Pers & Gerecht, artikel 'Portretrecht of Recht op Afbeelding')

2.2 Commercieel gebruik

Bij commercieel gebruik gelden de normale wetten. Het spreekt echter voor zich dat de afgebeelde en de fotograaf van deze commerciële doeleinden op de hoogte moeten zijn. Zij kunnen dan ook dit commercieel gebruik weigeren.

2.3 Gebruik in de medische wereld

Medische foto's zoals scans zijn van bijzondere aard. Hierdoor vallen ze ook niet onder het recht van afbeelding, maar onder het medisch recht betreffende het medisch dossier.

2.4 Gebruik in de criminologie

Ongeacht het feit dat ik dit een interessant onderwerp vind, ben ik er niet in geslaagd aan degelijk onderzoeksmateriaal te geraken. Een uitgebreide analyse over dit gebruik van foto's is volgens Intersentia¹ te vinden in het boek 'Het recht op afbeelding' van L. Dierickx. Ik heb dit boek echter niet gevonden.

Om toch een idee te geven van het gebruik van foto's in de criminologie, zal ik volgende twee wetsvoorstellen even toelichten:

Wetsvoorstel betreffende recht van afbeelding vóór de definitieve veroordeling

' ...

Art. 2

Hij die het slachtoffer is van een misdrijf als omschreven in boek 2, titel IX, hoofdstuk I, afdelingen I en II, van het Strafwetboek en beschikt over foto's of filmbeelden van de dader of daders, genomen of gemaakt vóór, tijdens of na het plegen van het misdrijf, mag die foto's, hierna « daderfoto's » genoemd, openbaar maken door middel van affiches, publicatie in tijdschriften of via het internet, hierna « afficheren » genoemd. Het eerste lid is van toepassing, zelfs indien de op de daderfoto afgebeelde persoon minderjarig is.

Art. 3

§ 1. Hij die gebruik maakt van het recht om daderfoto's te afficheren, kan in geen geval strafrechtelijk of burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden, wanneer hij zijn voornemen heeft laten opnemen in het proces-verbaal dat door de politiediensten werd opgemaakt. Bij het proces-verbaal wordt een kopie van de daderfoto's gevoegd. Het proces-verbaal vermeldt een adres, telefoonnummer, faxnummer of e-mailadres waarop het slachtoffer te bereiken is.

De verbalisanten brengen het voornemen van het slachtoffer onmiddellijk ter kennis van de procureur des Konings en vermelden het tijdstip van de kennisgeving in hun proces-verbaal.

§ 2. De procureur des Konings kan zich binnen achtenveertig uur na de kennisgeving tegen de affichering van de daderfoto's verzetten

...

§ 4. Het recht om daderfoto's te afficheren houdt op zodra de dader gevat is en het slachtoffer daarvan op de hoogte werd gesteld door het parket.

Art. 4

Hij die daderfoto's afficheert in strijd met de bepalingen van deze wet wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot een maand en met geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro of met een van die straffen alleen.

De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn van toepassing op de inbreuken bedoeld in het eerste lid.

10 oktober 2005.'

(Wetsvoorstel 3-1404/1 ingediend door mv. Anke Van Dermeersch en dhr. Jurgen Ceder betreffende daderherkenning en het recht van slachtoffers om misdaadfoto's openbaar bekend te maken)

¹ Intersentia: onafhankelijke wetenschappelijke uitgeverij gespecialiseerd in recht & economie

Dit wetsvoorstel pleit voor het recht van slachtoffers om foto's van misdadigers die op heterdaad betrapt zijn openbaar bekend te maken. Ook andere personen die op voorhand hun voornemens hebben laten opnemen in het desbetreffende proces-verbaal, mogen daderfoto's afficheren.

Deze moeten wel eerst nog geaccepteerd worden door de procureur des Konings.

Dit recht houdt op van zodra de dader gevat is en het slachtoffer daarvan op de hoogte werd gesteld door het parket.

Wetsvoorstel betreffende recht van afbeelding ná de definitieve veroordeling

'Artikel 10 van de wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en de naburige rechten wordt vervangen als volgt :

« Art. 10. — § 1. Het portretrecht is een persoonlijkheidsrecht krachtens hetwelk het recht op het gebruik van het portret van een persoon enkel en alleen die persoon toebehoort. De persoon kan zich dus in principe verzetten tegen elke vorm van verspreiding, reproductie of exploitatie van zijn portret zonder zijn voorafgaande toestemming.

§ 2. De maker of de eigenaar van een portret dan wel enige andere persoon die een portret bezit of voorhanden heeft, heeft niet het recht het te reproduceren of aan het publiek mede te delen zonder toestemming van de geportretteerde of, gedurende twintig jaar na diens overlijden, zonder toestemming van zijn rechtverkrijgenden.

§ 3. In afwijking van § 2 mag iemand die schuldig is bevonden aan misdaden krachtens de artikelen 137 tot 141ter van het Strafwetboek bij een vonnis waartegen geen gewoon rechtsmiddel meer openstaat, zich niet verzetten tegen de reproductie en verspreiding van zijn portret in de pers nadat deze veroordeling is uitgesproken.

Het portret van de krachtens de bovenvermelde artikelen van het Strafwetboek veroordeelde persoon, mag enkel in de pers worden verspreid met een informatief doeleinde en om de openbare veiligheid te dienen.

Deze mogelijkheid om het portret van de veroordeelde te verspreiden wordt beperkt tot de periode van zes maanden die volgt op de uitspraak van de veroordeling.

§ 4. Eenieder die het portret van de in § 3, eerste lid, bedoelde persoon, van welke aard en via welke drager ook, zonder toestemming van de geportretteerde reproduceert of verspreidt voordat de in kracht van gewijsde gegane veroordeling is uitgesproken of buiten de in § 3, derde lid, bepaalde termijn, kan tot schadevergoeding veroordeeld worden. »
5 september 2005.'

(Wetsvoorstel 3-1448/1 ingediend door mv. Christine Defraigne betreffende het auteursrecht en het toestaan van verspreiding van portretten van personen die veroordeeld zijn voor bepaalde misdrijven)

Dit wetsvoorstel wijzigt artikel 10 van de Auteurswet van 30 juni 1994. Deze keurt een verspreiding van het portret van een reeds schuldig bevonden misdadiger goed, op voorwaarde dat deze verspreiding informatief gericht is en volgt binnen de zes maand na de uitspraak van de veroordeling.

Beide wetsvoorstellen worden op dit moment besproken bij justitie.

Naast de wetten beschreven in punt 1 ("Maken van foto's"), zijn er nog belangrijke rechtsartikels omtrent het intellectuele eigendomsrecht waar we rekening mee dienen te houden: het auteursrecht.

3.1 Wettelijke verplichtingen

Volgens artikel 1 van de auteurswet van 30 juni 1994, geldend op elke vorm van letterkunde of kunst, heeft de auteur van een foto het recht om elke vorm van reproductie, bewerking of publicatie te weigeren.

*'Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het op welke wijze of in welke vorm ook te reproduceren of te laten reproduceren.
Dat recht omvat onder meer het exclusieve recht om toestemming te geven tot het bewerken of het vertalen van het werk.
Dat recht omvat ook het exclusieve recht om toestemming te geven tot het verhuren of het uitlenen van het werk.
Alleen de auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft het recht om het werk volgens ongeacht welk procédé aan het publiek mede te delen.'*

(Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten, artikel 1 §1)

Indien de auteur toestemming heeft gegeven, dient de gebruiker diens naam correct en ondubbelzinnig bij het werk te vermelden. Zo kan het werk onmiddellijk aan zijn auteur worden toegewezen. Verder moet de integriteit van het werk bewaard worden.

*'De auteur van een werk van letterkunde of kunst heeft op dat werk een onvervreemdbaar moreel recht.
De globale afstand van de toekomstige uitoefening van dat recht is nietig.
Het omvat ook het recht om het werk bekend te maken.
Niet bekendgemaakte werken zijn niet vatbaar voor beslag.
De auteur heeft het recht om het vaderschap van het werk op te eisen of te weigeren.
Hij heeft recht op eerbied voor zijn werk en dat maakt het hem mogelijk zich te verzetten tegen elke wijziging ervan.
Niettegenstaande enige afstand behoudt hij het recht om zich te verzetten tegen elke misvorming, verminking of andere wijziging van dit werk dan wel tegen enige andere aantasting van het werk, die zijn eer of zijn reputatie kunnen schaden.'*

(Wet van 30 juni 1994 betreffende het auteursrecht en naburige rechten, artikel 1 §2)

Hoewel de auteur automatisch beveiligd is tegen kopieën en inbreuken op zijn werk, zal het voor hem aan te raden zijn zich aan te sluiten bij een gespecialiseerde maatschappij, zoals SOFAM¹. Deze helpt de auteur bij het innen en het verdedigen van zijn rechten.

Het auteursrecht wordt uitgebreider besproken in punt 4.1 (onderdeel Aanvullingen).

---

¹ SOFAM: zie punt 5.2 (onderdeel Aanvullingen)

3.2 Contractuele verplichtingen

Naast de wettelijke verplichtingen kan de auteur in zijn contact met de gebruiker een aantal bijkomende verplichtingen voorzien. De volgende verplichtingen zijn algemeen aanvaard en vloeien voort uit het principe van de eerbiediging van zijn werk.

Terugbezorgen van de geleverde werken

Behoudens andersluidende bepaling tussen de partijen blijven de geleverde werken eigendom van de auteur en moeten ze hem na gebruik zo snel mogelijk worden terugbezorgd.

Toesturen van een bewijsexemplaar

De gebruiker is verplicht om de auteur binnen de tien dagen na het drukken of verspreiden gratis een bewijsexemplaar te bezorgen van de drager waarin de geleverde werken gereproduceerd werden.

Verantwoordelijkheid van de gebruiker

Het gebruik van de geleverde werken gebeurt onder de uitsluitende verantwoordelijkheid van de gebruiker. Hij alleen is verantwoordelijk voor het verkrijgen van de nodige vergunningen met betrekking tot de personen of werken die op de werken zijn afgebeeld, alsook voor de gepubliceerde ondertekeningen en de context waarin de werken gereproduceerd worden.

(SOFAM website, artikel 'Tarief 2005-2006')

3.3 Afstand van rechten

De Auteurswet voorziet dat de afstand van rechten restrictief geïnterpreteerd moet worden. Daarom worden auteursrechten normaal gezien slechts voor eenmalig gebruik afgestaan. In bepaalde gevallen is ook een exclusieve of een globale afstand van rechten mogelijk. De aard van de afstand van rechten moet steeds vooraf besproken worden.

Eenmalige toestemming tot reproductie (licentie)

De auteur geeft een toelating tot reproductie van zijn werk aan een klant voor één of meerdere welbepaalde gebruiken, met behoud van alle andere rechten. De licentie is niet exclusief, noch globaal en kan best zo precies en beperkend mogelijk omschreven worden.

Exclusieve toestemming tot reproductie (exclusieve licentie)

De auteur geeft een toelating tot reproductie van zijn werk aan een klant voor een welbepaald gebruik en hij kan geen licentie meer toekennen aan derden voor een zelfde of een soortgelijk gebruik. Hij behoudt echter alle andere rechten op dat werk.

Globale afstand van rechten

De auteur verkoopt de rechten op zijn werk voor alle gebruik. Hij verliest dus al zijn rechten op dat werk.

(SOFAM website, artikel 'Tarief 2005-2006')

3.4 Creative Commons Licentie

Auteurs die wat lakser willen omspringen met de rechten op hun werk, kunnen kiezen voor een Creative Commons Licentie.

Deze licentie is wereldwijd opgericht door Creative Commons, en werkt in België samen met CRID (Centre de Recherche Informatique et Droit).

Creative Commons

Creative Commons (CC) is een oorspronkelijk Amerikaans project voor het bevorderen van open inhoud. Het wil het mogelijk maken om creatieve werken vrijer beschikbaar te stellen dan bij traditioneel auteursrecht of copyright mogelijk is, zodat die werken bijvoorbeeld makkelijker gekopieerd en verspreid kunnen worden of dat anderen er verder aan kunnen werken. Het project biedt verschillende vrije licenties aan die copyrighthouders kunnen gebruiken om bij het verspreiden van informatie problemen te voorkomen die door de huidige auteursrechtwetgeving kunnen optreden.

Het initiatief werd in 2001 opgericht door onder andere Lawrence Lessig, een belangrijk pleitbezorger voor een soepeler systeem van auteursrecht. Creative Commons omvat een aantal internationale projecten om de licenties te vertalen van het Engels en van het Amerikaanse recht naar andere talen en andere rechtssystemen.

Licenties

Er zijn verschillende varianten CC-licenties die een auteur kan aanvragen. Deze zijn allemaal gebaseerd op volgende vier onderdelen:

- **BY (Attribution of naamsvermelding):** kopiëren, distribueren, vertonen en uitvoeren van het werk en afgeleide werken mag, op voorwaarde van het vermelden van de auteursnaam.
- **NC (Non-Commercial of niet-commercieel):** kopiëren, distribueren, vertonen en uitvoeren van het werk en afgeleide werken mag enkel voor non-commerciële doeleinden.
- **ND (No Derivative Works of geen afgeleiden):** kopiëren, distribueren, vertonen en uitvoeren van het werk is toegestaan, maar niet het veranderen van het werk.
- **SA (Share Alike of gelijk delen):** distributie van afgeleide werken is enkel toegestaan onder een identieke licentie.

Deze onderdelen kan je samenvoegen tot bijvoorbeeld een CC-BY-NC-Licentie.

Conclusie

Na grondig opzoekingswerk kan ik enkel maar besluiten dat de hele wetgeving rondom fotografie nogal onduidelijk is. Ik heb ook gemerkt dat ik niet de enige ben met die opmerking, maar dat deze algemeen geldend is voor de meeste amateur/professionele fotografen. Het was dan ook niet makkelijk om de nodige elementen bij elkaar te krijgen.

De wetten beschreven in dit dossier worden ook vrij weinig toegepast. Indien er dan toch een klacht en een proces komt, ligt het aan het oordeel van de rechter of er inderdaad rechten geschonden zijn. Deze zijn echter veelal subjectief gebleken, waardoor je nooit zeker bent of je zo een zaak wel zult winnen/verliezen. Dit ligt dan ook aan de basis van alle verwarring rondom wat mag en niet mag.

Al bij al is het als fotograaf wel aan te raden om ten aller tijde aan deze wetten te voldoen. Het is ook handig om voor bepaalde zaken een schriftelijk document op te stellen, die later eventueel als doorslaggevend bewijsmateriaal kan gebruikt worden.

Als je als fotograaf al wat professioneler bent, is het zeker geen overbodige luxe om zich aan te sluiten bij verenigingen zoals SOFAM. SOFAM kan, tegen een eenmalige betaling, borg staan voor al uw toekomstige auteursrechtproblemen.

4.1 Auteursrecht

Auteur

De auteur van een werk is de persoon die het werk gecreëerd heeft. Toch is het niet altijd zo dat de auteur de auteursrechten heeft over zijn werk. Hij kan zijn rechten bijvoorbeeld contractueel afstaan (vb. een fotograaf die de rechten van een bepaalde foto afstaat aan de krant waarvoor hij werkt)

Ook na de dood van de oorspronkelijke maker gaan de rechten over op andere personen, namelijk op de erfgenamen. Het begrip “auteur” duidt in de wetgeving dan ook zowel de maker aan van het werk aan als de personen die de auteursrechten erover verkregen hebben. Als het om een anoniem werk gaat, dan is het de uitgever die over het auteursrecht beschikt van dat werk. De uitgever is dan elke persoon die auteursrechtelijk beschermde werken laat vervaardigen en commercialiseert.

De “naburige rechten” die meestal in één adem genoemd worden met het auteursrecht betreffen sommige tussenpersonen die een rol gespeeld hebben tijdens de creatie van het werk: producenten van films of fonogrammen, producenten van databanken, uitvoerende kunstenaars etc. Zij worden beschermd door rechten die nauw aansluiten bij het oorspronkelijke auteursrecht.

Toepassingsgebied

Het auteursrecht beschermt werken die voldoen aan het originaliteitsprincipe en het vormprincipe.

• **Originaliteitsprincipe**

Een origineel werk is het resultaat van de intellectuele activiteit van de maker ervan. Het is niet het gewicht van de inspanning dat van belang is: men moet alleen kunnen aantonen dat het werk tot stand gekomen is door persoonlijke keuzes die de creatieve persoonlijkheid van de maker weerspiegelen. Wanneer dat niet zo is, spreekt men van een “banaal” werk dat niet auteursrechtelijk beschermd wordt.

• **Vormprincipe**

Uitsluitend de vormelijke uitdrukking van een idee wordt beschermd. In de recente aanpassing van het auteursrecht aan de informatiemaatschappij wordt duidelijk gesteld dat men onder “vorm” ook de niet-tastbare “digitale vorm” verstaat.

Economische rechten volgens Europese Richtlijn

De wetgeving van de Europese Unie deelt de economische rechten in in het reproductierecht, het mededelingsrecht en het distributierecht. Ze garanderen de auteur het alleenrecht op de exploitatie van zijn werk. Bij digitale archivering komt men in de verschillende stappen van het proces in aanraking met het auteursrecht. De archivaris moet het werk immers inscannen (reproductierecht) en het aan een groot publiek ter beschikking stellen (mededelingsrecht). Het belang van het distributierecht zal bij digitalisering van fotoarchieven minder groot zijn.

• Reproductierecht

‘Reproductierecht

De lidstaten voorzien ten behoeve van:

- a) auteurs, met betrekking tot hun werken,*
  - b) uitvoerend kunstenaars, met betrekking tot de vastleggingen van hun uitvoeringen,*
  - c) producenten van fonogrammen, met betrekking tot hun fonogrammen,*
  - d) producenten van de eerste vastleggingen van films, met betrekking tot het origineel en de kopieën van hun films, en*
  - e) omroeporganisaties, met betrekking tot de vastleggingen van hun uitzendingen, ongeacht of deze uitzendingen via de ether of per draad plaatsvinden, uitzendingen per kabel of satelliet daaronder begrepen,*
- in het uitsluitende recht, de directe of indirecte, tijdelijke of duurzame, volledige of gedeeltelijke reproductie van dit materiaal, met welke middelen en in welke vorm ook, toe te staan of te verbieden.’*

(Europese Richtlijn van 22 mei 2001 betreffende het auteursrecht in de informatiemaatschappij, artikel 2)

De toepassing van het traditionele reproductiebegrip bij exploitatie van auteurswerken in een digitale omgeving is niet vanzelfsprekend. De traditionele reproductie betreft immers de exploitatie van auteurswerken in een tastbare vorm. De mogelijkheden van een digitale kopie zijn heel anders dan die van een kopie op, bvb., een papieren drager. Digitale kopies kunnen op iedere drager worden opgeslagen wat bezitters en gebruikers uitnodigt “digipulaties” te maken: manipulaties van digitaal materiaal zoals omzetten, kopiëren, bewerken. Deze activiteiten vallen allemaal onder het reproductierecht van de auteur. Onder manipulatie dient men niet te verstaan dat de kopie niet identiek zou zijn aan het origineel. Bij het digitaliseren van een beschermd werk – bvb. via gebruik van een scanner- vindt een transcriptie plaats van analoge naar digitale taal, wat een identieke kopie van het origineel als resultaat geeft. De reproductie die plaatsvindt wanneer een beschermd werk of prestatie door een site-houder aan zijn website wordt toegevoegd, valt dus ook onder de noemer van auteursrechtelijk relevante reproducties.

• Mededelingsrecht

‘Recht van mededeling van werken aan het publiek en recht van beschikbaarstelling van ander materiaal voor het publiek

- 1. De lidstaten voorzien ten behoeve van auteurs in het uitsluitende recht, de mededeling van hun werken aan het publiek, per draad of draadloos, met inbegrip van de beschikbaarstelling van hun werken voor het publiek op zodanige wijze dat deze voor leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd toegankelijk zijn, toe te staan of te verbieden.*
- 2. De lidstaten voorzien ten behoeve van:*
  - a) uitvoerend kunstenaars, met betrekking tot de vastleggingen van hun uitvoeringen,*
  - b) producenten van fonogrammen, met betrekking tot hun fonogrammen,*
  - c) producenten van de eerste vastleggingen van films, met betrekking tot het origineel en de kopieën van hun films, en*
  - d) omroeporganisaties, met betrekking tot de vastleggingen van hun uitzendingen, ongeacht of deze uitzendingen via de ether of per draad plaatsvinden, uitzendingen per kabel of satelliet daaronder begrepen,*

in het uitsluitende recht, de beschikbaarstelling voor het publiek, per draad of draadloos, op zodanige wijze dat de leden van het publiek op een door hen individueel gekozen plaats en tijd er toegang toe hebben, toe te staan of te verbieden.

3. *De in de leden 1 en 2 bedoelde rechten worden niet uitgeput door enige handeling, bestaande in een mededeling aan het publiek of beschikbaarstelling aan het publiek overeenkomstig dit artikel.'*

(Europese Richtlijn van 22 mei 2001 betreffende het auteursrecht in de informatiemaatschappij, artikel 3)

De auteur heeft een uitsluitend recht om de mededeling aan het publiek van originelen en kopieën van zijn werken, met inbegrip van de beschikbaarstelling voor het publiek, toe te staan of te verbieden.

• Distributierecht

'Distributierecht

1. *De lidstaten voorzien ten behoeve van auteurs in het uitsluitende recht, elke vorm van distributie onder het publiek van het origineel van hun werken of kopieën daarvan, door verkoop of anderszins, toe te staan of te verbieden.*
2. *Het distributierecht met betrekking tot het origineel of kopieën van een werk is in de Gemeenschap alleen dan uitgeput, wanneer de eerste verkoop of andere eigendomsovergang van dat materiaal in de Gemeenschap geschiedt door de rechthebbende of met diens toestemming.'*

(Europese Richtlijn van 22 mei 2001 betreffende het auteursrecht in de informatiemaatschappij, artikel 4)

De auteur heeft ook een uitsluitend recht op distributie onder het publiek van het origineel van hun werken of kopieën daarvan. Het desbetreffende artikel bepaalt dat dit distributierecht wordt uitgeput wanneer de eerste verkoop of andere eigendomsoverdracht van die zaak in de Gemeenschap door de rechthebbende of met diens toestemming wordt verricht.

Morele rechten volgens Europese Richtlijn

Naast de economische, heeft de auteur ook nog enkele morele rechten.

Deze rechten beschermen de intieme band tussen de auteur en zijn creatie. Het zijn persoonlijkheidsrechten: ze zijn verbonden aan een bepaalde persoon (de auteur) omdat het werk alleen de persoonlijkheid van de auteur weerspiegelt en zijn daarom niet overdraagbaar. Het eventuele belang van het morele recht voor de digitalisering van foto's betreft vooral het recht op integriteit van de auteur. Op grond hiervan kan de auteur zich verzetten tegen elke wijziging van zijn creatie, bv. Een kleurverandering, waaraan hij zijn naam niet wil verbinden.

4.2 SOFAM

Voorstelling

SOFAM is de beheersmaatschappij voor de auteursrechten, gespecialiseerd in de visuele kunsten.

Ze werd in 1979 opgericht om tegemoet te komen aan de specifieke noden van de auteurs van de visuele kunsten en anticipeerde daarmee op een tendens die sindsdien in heel Europa werd bevestigd. Bij Ministerieel Besluit van 1 september 1995 werd zij als beheersvennootschap erkend in toepassing van de nieuwe wet op de auteursrechten die dateert van 30 juni 1994.

SOFAM stelt zich open voor alle auteurs van de visuele kunsten, waaronder fotografen. Fotografen kunnen zich inschrijven bij SOFAM voor een eenmalige bijdrage. Daarna genieten deze fotografen van de efficiënte auteursbescherming van SOFAM.

Belangrijkste doelstellingen

- Innen van reproductierechten
- Opvolging en inning van de Volgrechten
- Juridisch advies en modeldocumenten
- Opvolgen van de moderne ontwikkelingen, zoals auteursrechten en Internet

Inning van auteursrechten op 3 niveaus

- **Het individuele beheer van de auteursrechten.**

SOFAM int auteursrechten, op basis van haar eigen Tarief, op reproducties, onder welke vorm dan ook, van werken van haar leden.

Zonodig vordert SOFAM, bovenop de basisrechten, ook schadevergoedingen wegens gebrek aan voorafgaande toestemming en/of gebrek aan naamsvermelding.

De geïnde bedragen worden, na afhouding van de administratieve kosten, binnen de twee maanden doorbetaald aan de auteur.

- **Het collectieve beheer van de secundaire rechten.**

Het betreft de inning en de verdeling van rechten die verband houden met kabeltelevisie, fotokopie, digitale kopie, thuiskopie, leenrechten, ...

- **Internationaal niveau**

Wederkerigheidscontracten met een groot aantal buitenlandse zustermaatschappijen die tussenkomen om ter plaatse uw recht te innen.

SOFAM-tarief

Het SOFAM-tarief wordt door de Belgische hoven en rechtbanken erkend als de gepaste referentie aangezien het de gebruiken van het beroep weerspiegelt. Het is het resultaat van een uitgebreide consultatie van alle betrokken milieus en het steunt op de wettelijke bepalingen betreffende het auteursrecht.

De tarieven zijn gebaseerd op een aantal criteria, zoals onder meer:

- De aard, de oplage en het formaat van de drager
- Het formaat van de reproductie
- Het aantal gereproduceerde werken

Belangrijk is dat men ook rekening houdt met de afstand van rechten¹ die de auteur doet. Bij een exclusieve licentie wordt minimum 300 % van het basisrecht aangerekend, bij een globale afstand van rechten minimum 500 %. Men dient hier rekening te houden met onder andere de reputatie van de auteur, de belangrijkheid van de klant en de aard van het afgestane werk.

De tarieven zijn te vinden op de website van SOFAM. Door de omvang (49 pagina's) worden ze hier niet verder vermeld.

Het zijn minimumprijzen. De auteur kan hogere rechten vragen, rekening houdend met de kwaliteit van zijn werk en met zijn eigen reputatie.

Ze worden ook tweejaarlijks aangepast. De huidige tarieven gelden vanaf 1 januari 2005 tot 31 december 2006.

Schadevergoedingen

Wanneer de gebruiker enkele verplichtingen niet gerespecteerd heeft en bijgevolg de rechten van de auteur geschonden heeft, behouden de auteur en SOFAM zich het recht voor om, naast de gebruikelijke reproductierechten, schadevergoedingen aan te rekenen. Ook hier gelden de vergoedingen vanaf 1 januari 2005 tot 31 december 2006.

- **Bij reproductie zonder voorafgaande toestemming**
200 % van het reproductierecht met een minimum van 123,95 EUR per reproductie.
- **Bij reproductie zonder naamsvermelding**
100 % van het reproductierecht met een minimum van 123,95 EUR per reproductie.
- **Bij reproductie met verkeerde naamsvermelding**
300 % van het reproductierecht met een minimum van 247,89 EUR per reproductie.
- **Bij schending van de integriteit van een werk (wijziging van een werk)**
200 % van het reproductierecht met een minimum van 123,95 EUR per reproductie.
- **Bij beschadiging of verlies van een werk**
1.239,47 EUR per origineel werk en van 247,89 EUR per duplicaat.

Er wordt wel een reductie van 50 % toegepast op de verhoging van het basisrecht voor reproducties met niet-commerciële doeleinden.

---

¹ Afstand van rechten: zie punt 3.3 (onderdeel Foto's verspreiden)

4.3 COLUMN: Foto's leerlingen kunnen niet zomaar op website

COLUMN. Foto's leerlingen kunnen niet zomaar op website BRUSSEL -- Een lezer vraagt zich af of hij foto's van zijn leerlingen zomaar op het Internet mag plaatsen. De leraar neemt vaak zijn digitale camera mee op klasuitstap en plaatst de foto's vervolgens op de website van de school. Tot nog toe werd zijn initiatief enthousiast onthaald door de leerlingen en hun ouders. Toch maakt de leraar zich zorgen of dit juridisch wel kan. Heel wat scholen hebben tegenwoordig een website om de ouders en grootouders op de hoogte te houden van het reilen en zeilen op de school. Je vindt er vaak een agenda met activiteiten, informatie over de ouderraad of zelfs de menu's van het schoolrestaurant. De website wordt ook gebruikt door de school om zich aan de buitenwereld voor te stellen en reclame te maken omtrent de kwaliteit van de opleidingen en opvang.

Maar je vindt er vooral veel foto's van de leerlingen. Toch moet men zich afvragen of die foto's zomaar op deze websites mogen geplaatst worden. Zeker wanneer de foto's voor reclamadoeleinden worden gebruikt, kan men zich voorstellen dat enige terughoudendheid aan de dag moet worden gelegd.

Hoewel er geen concrete wet bestaat die zich toespitst op de problematiek van het recht op afbeelding, erkent de rechtspraak dat elke persoon beschikt over een recht op afbeelding. Op grond daarvan kan iedereen zich verzetten tegen het afbeelden van zijn foto zonder toestemming.

Alvorens een foto van iemand te publiceren, ook op het Internet, zal men dus in principe zijn toestemming moeten verkrijgen. Weliswaar is het zo dat het moet gaan om afbeeldingen waarop de persoon goed herkenbaar is. Alleen al het louter publiek maken zonder toestemming van foto's van de kinderen is in strijd met dit recht op afbeelding. Het is zelfs niet nodig dat de foto's voor commerciële doeleinden gebruikt worden.

Wanneer het om afbeeldingen van minderjarigen gaat, moet men in principe de toestemming krijgen van de ouders. Maar heeft de minderjarige al een leeftijd bereikt waarop hij zelf kan beslissen, vraagt men best ook aan de leerling de toestemming.

Deze toestemming kan uitdrukkelijk of stilzwijgend zijn. In het geval van stilzwijgende toestemming moet deze uit de situatie blijken. Het is aan degene die de foto's op het Internet plaatst om te bewijzen dat er zeker toestemming verleend is. De school doet er dan ook best aan om schriftelijk toestemming te vragen. Men moet er echter rekening mee houden dat zelfs deze gegeven toestemming niet algemeen en onbeperkt is. Het is dus niet omdat men de toestemming heeft om foto's van de kinderen in de schoolkrant te publiceren, dat dit automatisch betekent dat de toestemming bestaat om de foto's ook op de website te plaatsen. Daarenboven kan deze toestemming steeds worden ingetrokken.

Op het algemene principe dat men steeds toestemming nodig heeft van de betrokkene alvorens zijn foto op een website te plaatsen, zijn er weliswaar enkele uitzonderingen.

Zo zijn de afbeeldingen van bekende personen uit bijvoorbeeld de politieke wereld of de mediawereld niet onderworpen aan de regel van voorafgaande toestemming. Hier geldt een vermoeden van stilzwijgende toestemming. Deze uitzondering geldt ook voor particulieren die verwikkeld geraken in publieke evenementen. Wanneer de klas bijvoorbeeld in Brussel gaat betogen tegen oorlogsgeweld, en er worden foto's genomen van de leerlingen, dan kan men er zich niet tegen verzetten dat de foto's gepubliceerd worden. Wel mogen deze afbeeldingen

enkel gebruikt worden wanneer ze in verband staan met dat evenement. In elk geval mogen de beelden niet worden gebruikt voor commerciële doeleinden.

Een andere uitzondering bestaat er wanneer de afbeelding gemaakt werd op een openbare plaats. In dat geval is in principe evenmin een voorafgaande toestemming nodig van de afgebeelde persoon. Wanneer de foto's echter de persoon in kwestie belachelijk maken, of als niet de publieke plaats maar de afgebeelde personen zelf duidelijk het onderwerp zijn van de publiek gemaakte beeldopname, houdt het vermoeden van toestemming echter op te bestaan. De foto's die genomen werden in een pretpark en waarbij de omgeving meer dan de leerlingen het onderwerp van de opname zijn, zouden dus zonder problemen op de website kunnen worden geplaatst.

De scheidslijn tussen al dan niet vermoeden van toestemming is dun. Het is daarenboven steeds degene die gebruik maakt van de afbeelding die moet aantonen dat er uitdrukkelijk of stilzwijgend toestemming gegeven werd.

Naast het recht op afbeelding, is het recht op privacy evenzeer van toepassing. Iedereen heeft het recht op de bescherming van zijn persoonlijke levenssfeer. Ten slotte biedt de Auteurswet nog bescherming voor het geval het echt gaat om artistieke portretten van de leerlingen. Ook hier moet de toestemming van de geportretteerde verkregen worden.

Foto's van leerlingen op een website van de school plaatsen, men vraagt dus toch beter eerst even de toestemming aan de ouders en aan de kinderen zelf.

* Deze column verschijnt om de twee weken op maandag. De auteur is e-business advocaat bij Bogaert & Vandemeulebroeke (Landwell) en onderzoeker op het ICRI (KU Leuven).
14/04/2003 Patrick Van Eecke

(De Standaard, 14/04/2003)

Bronvermelding

Algemeen recht

<http://www.juridat.be/>

Recht op afbeelding

[http://www.presse-justice.be/](http://www.presse-justice.be/document.php?document_id=134&KBSPGPJ=d5fd2aa39df8eac434398fc50159a04f)

[document.php?document_id=134&KBSPGPJ=d5fd2aa39df8eac434398fc50159a04f](http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-9F4CB59863C/0/DutchN%C3%A9erlandais.pdf)

[http://www.echr.coe.int/](http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-9F4CB59863C/0/DutchN%C3%A9erlandais.pdf)

[NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-](http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-9F4CB59863C/0/DutchN%C3%A9erlandais.pdf)

[9F4CB59863C/0/DutchN%C3%A9erlandais.pdf](http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-9F4CB59863C/0/DutchN%C3%A9erlandais.pdf)

<http://www.privacycommission.be>

<http://www.elsene.irisnet.be/site/nl/01officiel/droitimage.htm>

<http://blog.volume12.net/1046.htm>

Auteursrecht

http://www.culturelestudies.be/student/photherel/rechtfoto_4.html

<http://europa.eu/scadplus/leg/nl/lvb/l26053.htm>

<http://home.tiscali.be/registryoffice/site/aw.htm>

http://law.kuleuven.be/cir/publications/auteursrecht_academische_context.htm

SOFAM

<http://www.sofam.be>

http://www.sofam.be/files/sofam_web-20060317-1036.pdf

Creative Commons Licentie

<http://creativecommons.org/worldwide/be/>

[www.crid.be/](http://creativecommons.org/worldwide/be/)

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Creative Commons](http://nl.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons)

Aangehaalde wetsvoorstellen

<http://www.senate.be/www/?MIval=/dossier&LEG=3&NR=1404&LANG=nl>

(Wetsvoorstel 3-1404/1)

<http://www.senate.be/www/?MIval=/dossier&LEG=3&NR=1448&LANG=nl>

(Wetsvoorstel 3-1448/1)